

Lilla Åland - en stor stol som fyller 80 år

2022-10-16

© Blekinge Läns Tidning

Alla artiklar är skyddade av upphovsrättslagen. Artiklar får ej distribueras utanför den egna organisationen utan godkännande från Retriever eller den enskilde utgivaren.

Klicka här för att läsa artikeln.

10 Bostad

BLT
Söndag 16 oktober 2022

Formen kan tyckas enkel,
men den är mycket
bearbetad. Man sitter bra
i den en hel middagskväll.

"Lutningen, den breda, skålförmade sitsen och höga ryggen gör den så bekväm en pinnstol kan bli", säger Dan Gordan om Lilla Åland, pinnstolen som firar 80 år.

FOTO: TT

Lilla Åland – en stor stol som fyller 80 år

BOSTAD

År 1942 skapades pinnstolen Lilla Åland, Carl Malmstens mest älskade och mest sålda möbel. I år firar den jätt.

– Stolen har en förmåga att passa in i många olika typer av inredningsstilar, säger designskribenten och författaren Dan Gordan.

Den mjukt holkade sitsen, den höga ryggen och den lätta lutningen. Det är några av detaljerna som har gett Lilla Åland klassikerstatus. Att lyckas göra en hård pinnstol så pass bekväm och samtidigt vacker att se på är en konst – det gäller att både ha ett öga för form och en känsla för hantverket för att lyckas.

Det hade Carl Malmsten (1888–1972), en av Sveriges viktigaste möbelformgivare.

– Av alla möbler han ritade in-tar Lilla Åland en särställning. Vid sidan av Yngve Ekströms Lamino och Bruno Mathssons sadelgjordsflätade kurvor är pinnstolen den mest kända och folk-kära möbel vi har i Sverige i dag, säger Dan Gordan.

Han har ett långt förflutet som designskribent på tidningen Sköna hem och är även författare till praktverket "Svenska stolar och dess formgivare 1899 till i dag" (Norstedts, 2019). Dan Gordan sitter också i styrelsen för Carl Malmstens hantverksstiftelse.

– Fast egentligen är inte Lilla Åland särskilt typisk för Carl Malmstens design. Han gjorde betydligt lyxigare möbler – i alla fall i början av sin karriär, säger han.

Namnet Lilla Åland kommer av att Carl Malmsten hittade förlagan till stolen under ett studiebesök i en åländsk kyrka 1939. Han ska ha blivit helt betagna och lät en elev mäta upp möbelen. Sedan modifierades den i ett samarbete mellan Fryklund, Malmsten och svarvaren på fabriken Stolab i Småland, som fortfarande tillverkar den. År 1942 kom den i produktion.

– Formen kan tyckas enkel, men den är mycket bearbetad. Man sitter bra i den en hel midagskväll, säger Dan Gordan. Mannen bakom den folkära stolen var en egensinnig person. Han ska från en av Stockholms rikaste familjer och växte upp i en enorm våning på Blasieholmen.

– Hans morfar, Régis Cadier, grundade Grand Hotel 1874.

Tanken var nog att Carl, eller Charley Per Henrik som han egentligen hette, skulle utbilda sig inom ekonomi eller juridik och ta över ansvaret för någon av familjens företag. Men det ville

"Lutningen, den breda, skålformade sitsen och höga ryggen gör den så bekväm en pinnstol kan bli", säger Dan Gordan om Lilla Åland, pinnstolen som firar 80 år.

Carl Malmsten slog igenom när han vann tävlingen om att få inreda delar av Stockholms stadshus. Här är möblerna som pryder Rådssalen.

FOTO: STAFFAN LÖWSTEDT/SVD/TT

inte Carl. Han avbröt sina studier i nationalekonomi i 20-årsåldern, struntade i sin familjs förväntningar och blev snickerlärning.

– Det måste ha varit ett mycket kontroversiellt beslut på den tiden, men han startade i alla fall en egen liten snickerifirma, säger Dan Gordan.

Vid den här tiden var arkitekt-tävlingar och utställningar viktiga arenor för möbelformgivare.

År 1916 vann Carl Malmsten sensationellt tävlingen om möbler till Stockholms nya stadshus. Han fick då inreda Rådssalen och olika kontorsdelar. Huset var klart 1923, då lyx och flärd stod högt i kurs, vilket gjorde avtryck i inredningen.

– Hans första möbler – som Stadshusstolen som han vann tävlingen med – är inspirerade av sekelskiftets jugendstil. Samtidigt är de lättare och hör på så sätt hemma i 1920-talet. Möblerna i Rådssalen är tyngre och framstår

i dag som lite otypliga, säger Dan Gordan.

Efter framgången med Stadshuset duggade de prestigefulla uppdragen tätt. Carl Malmsten ritade möbler till Tändsticks-palatset och Konserthuset i Stockholm och Waldorf Astoria i New York och gjorde även inredningar till många välbärgade privathem.

– Men det dröjde egentligen ända in på 1940- och 50-talen innan han nådde ut brett. Då gjorde han förenklade varianter av sina tidiga möbler. En fåtölj som han ritade till Konserthuset 1923, exempelvis, blev den senare klassikern Samsas.

Carl Malmsten slogs hårt för det traditionella och han var kritisk till funktionalismen. I samband med Stockholmsutställningen 1930 tillhörde han "tradislägret" som bråkade mycket med funktionsförespråkarna.

Slöjden låg honom varmt om hjärtat och han hade många idéer

Stolen är i massiv björk eller ek. Medan vissa exemplar är trärena finns de även i rött, blått och svart.

om utbildning och lärande.

– Han menade att handen och tanken i skapande samverkan är grundbulten för en ung människas kreativa utveckling. Och kanske är det som pedagog han främst bör ihågkommas, säger Dan Gordan.

Carl Malmsten grundade flera skolor, varav två finns kvar än i dag: Malmstens på Lidingö som numera är en del av Linköpings universitet samt Capellagården på Öland. Han skrev runt 15 böcker och otaliga debattartiklar, ordnade utställningar och höll kurser i träslöjd landet runt. Hans avtryck på svensk design är stort.

Det inkluderar Lilla Åland. Att "pinnstolarnas pinnstol" kommer att hänga med många år till är Dan Gordan säker på:

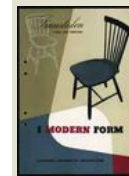
– Den har allt. Den är stolt och stilig samtidigt som den har en själ. (TT)

Lisa Wallström

Fakta Pinnstolarnas pinnstol

- Inspirationen till stolen hittade Carl Malmsten i Finströms kyrka på Åland. Det var bysnickaren som hade handsvarvat den. Malmsten lät den dåvarande eleven Sven Erik Fryklund mäta upp stolen, som utgjorde basen i Malmstens modifierade variant.
- Ritningen anpassades för produktion hos Stolfabriks AB i Smålandsstenar, som Stolab hette då, och 1942 fick pinnstolen samma utformning som den har i dag.
- Den är av massiv björk eller ek. Ytbehandlingar finns i klarlack, ljus mattlack, olja eller kulör. Den finns även som karmstol och barnstol. Som tillbehör finns en svart lerdyna eller sittdyna.
- En nyttilverkad stol kostar mellan 3500 och 4500 kronor, beroende på träslag och utförande.

Källor: Böckerna "Carl Malmsten" av Anna Greta Wahlberg och "Svenska stolar" av Dan Gordan samt Stolab.

Lilla Åland började tillverkas för 80 år sedan.

FOTO: STOLAB

Fakta Carl Malmsten

- Levde mellan 1888 och 1972. Gifte sig år 1917 med Siv Munthe (1894–1987). Tillsammans fick de fem barn.
- Han beskrivs som produktiv, excentrisk, ibland brysk, men med en osviktig känsla för form och talang. Malmsten deltog i mängder av utställningar. "Rot och krona" på Liljevalchs konsthall 1969 blev hans sista.

● Vid sin död efterlämnade han över 20000 möbelritningar. Ett 30-tal möbler är fortfarande i produktion.

Källor: Böckerna "Carl Malmsten" av Anna Greta Wahlberg och "Svenska stolar" av Dan Gordan samt Stolab.

Carl Malmsten var enormt produktiv. I år är det 50 år sedan han dog.

FOTO: TT